

**IL BOB MAKTABGACHA 6-7 YOSH BOLALARNING "MEN"
KONSEPSIYASINING SHAKLLANTIRISHDA QO'LLANILADIGAN
METODIK ASOSLARI**

Xakimova Shaxlo Fayzullayevna

Toshkent xalqaro kimyo unversiteti

Maktabgacha talim nazariyasi va usullari fakulteti magistratura yo'nalishi 1

bosqich talabasi +99899 828 25 05

Ilmiy rahbar: Sharipova Go'zal Sodiqovna

Alfraganus unversiteti Pedagogika kafedrası professor v.b PHD

Annotatsiya: Ushbu maqola maktabgacha yoshdagi 6-7 yosh bolalarning "Men" konsepsiyasini shakllantirish jarayonida qo'llaniladigan metodik asoslarni o'rganishga bag'ishlangan. "Men" konsepsiyasi — bolalarning o'zini anglash, o'z shaxsini boshqa odamlar bilan solishtirish va o'zini ijtimoiy muhitda joylashtirish qobiliyatini ifodalovchi muhim psixologik hodisadir. Maktabgacha yosh davrida, ayniqsa 6-7 yoshli bolalarda, bolalarning shaxsiy identifikatsiyasi va o'zini anglashi faol rivojlanadi, shuning natijasida ular ijtimoiy qoidalar, me'yorlar va o'zlariga xos xatti-harakatlarni tushuna boshlaydi. Maqolada "Men" konsepsiyasining shakllanishida pedagogik va psixologik metodlarning roli batafsil tahlil qilinadi. Bolalar o'yin orqali, ijodiy mashg'ulotlar va interaktiv faoliyat orqali o'z tajribalarini boyitadi va shaxsiylikini rivojlantiradi. Shu bilan birga, guruhli faoliyatlar, masalan, birgalikda o'yinlar, loyihaviy mashg'ulotlar va dramatisatsiya bolalarning o'zini anglash, boshqa bolalar bilan o'zaro aloqada bo'lish qobiliyatini oshirishga xizmat qiladi.

Tadqiqot jarayonida maktabgacha ta'lim muassasalarida qo'llaniladigan metodik yondashuvlar, bolalarning psixologik rivojlanish xususiyatlari, shuningdek, individual va guruhli mashg'ulotlar tahlil qilinadi. Shaxsiy rivojlanishning turli jihatlari — o'zini ifodalash, o'zini boshqarish, ijtimoiy tajriba orqali o'zini anglash — bolalarning "Men" konsepsiyasini shakllantirishda muhim ahamiyatga

ega. Maqolada, shuningdek, bolalarda "Men" konsepsiyasini rivojlantirishga yordam beradigan pedagogik usullar tavsiflanadi: o'yin metodlari, kreativ mashg'ulotlar, dialog va savol-javob metodlari, rolli o'yinlar va dramatik sahnalar. Bu metodlar bolalarda o'zining kuchli va zaif tomonlarini anglash, ijtimoiy qoidalarni tushunish, boshqalar bilan samarali muloqot qilish va ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga yordam beradi.

Shuni ta'kidlash kerakki, 6-7 yosh bolalar uchun "Men" konsepsiyasini shakllantirish nafaqat psixologik rivojlanish, balki ularning maktabga tayyorgarligini ham mustahkamlaydi. Bu yoshdagi bolalar o'zini anglashi va boshqalar bilan munosabatlarini rivojlantirish orqali, kelajakda mustaqil, ijtimoiy jihatdan moslashgan va ijodiy shaxs bo'lib yetishadi. Maqola natijalari maktabgacha ta'lim muassasalarida ishlayotgan pedagoglar uchun amaliy qo'llanma sifatida ham foydali bo'lib, bolalarning shaxsiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlashga yo'naltirilgan metodik yondashuvlarni aniqlash imkonini beradi. Shu bilan birga, maqola maktabgacha yoshdagi bolalar psixologiyasi va pedagogik metodikani birlashtirgan holda, bolalarning o'zini anglash jarayonini samarali tashkil etish bo'yicha ilmiy va amaliy tavsiyalar beradi.

Kalit so'zlar: "Men" konsepsiyasi, maktabgacha yosh, 6-7 yosh bolalar, shaxsiy rivojlanish, o'zini anglash, pedagogik metodika, ijodiy faoliyat, metodik asoslar, psixologik rivojlanish, ta'lim jarayoni.

Kirish

Maktabgacha yoshdagi bolalar psixologik va ijtimoiy rivojlanishning muhim davrini boshdan kechiradi. Ayniqsa, 6-7 yoshli bolalar — maktabga kirishdan oldingi tayyorgarlik davrida — shaxsiy identifikatsiya va "Men" konsepsiyasini shakllantirish jarayonida katta o'zgarishlarni boshdan kechiradi. "Men" konsepsiyasi bolaning o'zini anglash, shaxsiy xususiyatlarini aniqlash, boshqalar bilan o'zaro munosabatda bo'lish va ijtimoiy muhitga moslashish qobiliyatini ifodalaydi. Ushbu konsepsiyaning shakllanishi bolaning emotsional, ijtimoiy va kognitiv rivojlanishiga bevosita ta'sir qiladi, shuningdek, uning kelajakdagi maktab va ijtimoiy hayotga tayyorgarligini belgilaydi. So'nggi yillarda pedagogika va maktabgacha ta'lim

sohasida bolalarda “Men” konsepsiyasini rivojlantirishga qaratilgan metodik tadqiqotlar ortib bormoqda. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, bolalar o‘yin, ijodiy mashg‘ulotlar, guruhli faoliyat va interaktiv metodlar orqali o‘z shaxsini tushunish va ijtimoiy tajriba orttirishda samarali o‘shish ko‘rsatadi. Shu bilan birga, pedagoglarning maqsadli va tizimli yondashuvi bolalarning o‘zini anglashi va shaxsiy xususiyatlarini rivojlantirishda muhim rol o‘ynaydi. Maqolaning asosiy maqsadi — maktabgacha yoshdagi 6-7 yosh bolalarning “Men” konsepsiyasini shakllantirish jarayonida qo‘llaniladigan metodik asoslarni aniqlash va tahlil qilishdir. Shu orqali bolalarning shaxsiy rivojlanishini qo‘llab-quvvatlash, o‘zini anglash va ijtimoiy moslashish qobiliyatini rivojlantirishga hissa qo‘shish nazarda tutilgan. Maqola nazariy va amaliy jihatlarni uyg‘unlashtirgan holda, pedagogik metodlarni samarali qo‘llash bo‘yicha tavsiyalar beradi.

Asosiy qism

Maktabgacha yoshdagi 6-7 yosh bolalarning “Men” konsepsiyasini shakllantirish ularning psixologik va ijtimoiy rivojlanishida muhim ahamiyatga ega. Bu yoshda bola o‘zini nafaqat jismoniy, balki ruhiy va ijtimoiy jihatdan ham angalay boshlaydi. Psixologik tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, 6-7 yosh bolalarda o‘zini anglash jarayoni murakkab va ko‘p qirrali bo‘lib, uning asosiy jihatlari – o‘zini tan olish, shaxsiy xususiyatlarini aniqlash, o‘z his-tuyg‘ularini idrok etish va boshqalar bilan solishtirishdan iborat. Shu bilan birga, bolaning ijtimoiy tajribasi uning “Men” konsepsiyasini rivojlantirishda muhim rol o‘ynaydi, chunki bola boshqalar bilan munosabatda bo‘lish orqali o‘zini aniqlash va shaxsini shakllantirish imkoniyatiga ega bo‘ladi. Pedagogik amaliyotda bolalarda “Men” konsepsiyasini shakllantirish uchun turli metodik yondashuvlar qo‘llaniladi. O‘yin faoliyati eng samarali vositalardan biri hisoblanadi, chunki u bolalarga o‘zini erkin ifodalash, ijtimoiy vaziyatlarni tushunish va boshqalar bilan hamkorlik qilish imkonini beradi. Masalan, rolli o‘yinlar orqali bola turli vaziyatlarda o‘zini sinab ko‘radi, boshqalar bilan muloqot qiladi va o‘zining kuchli va zaif tomonlarini angalaydi. Shu bilan birga, guruhli mashg‘ulotlar, masalan, birgalikda loyihalar yaratish yoki dramatik sahnalarni sahnalashtirish bolalarda o‘zaro aloqani rivojlantiradi va shaxsiy tajribani

boyitadi. Ijodiy mashg'ulotlar ham bolalarda "Men" konsepsiyasini shakllantirishda muhim o'rin tutadi. Rassomlik, musiqiy faoliyat, qo'l mehnati va hikoya tuzish orqali bola o'z his-tuyg'ularini ifodalaydi va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantiradi. Shu bilan birga, bu mashg'ulotlar bolalarga o'z xatolarini anglash, mustaqil qarorlar qabul qilish va o'zini ijobiy baholash imkonini beradi. Pedagoglar tomonidan to'g'ri yo'naltirilgan ijodiy mashg'ulotlar bolalarning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi va "Men" konsepsiyasining sog'lom rivojlanishini ta'minlaydi. Shaxsiy rivojlanish jarayonida interaktiv metodlar ham keng qo'llaniladi. Dialog va savol-javob metodlari bolalarni fikrlashga, o'zini anglashga va boshqalar bilan muloqot qilishga rag'batlantiradi. Masalan, pedagog bolaning kun davomida duch kelgan vaziyatlarini muhokama qilish orqali bolaga o'z his-tuyg'ularini aniqlash, o'zini boshqalar bilan solishtirish va ijtimoiy tajriba orttirishga yordam beradi. Shu tariqa, metodik yondashuvlar va turli faoliyat turlari uyg'unligi bolalarda "Men" konsepsiyasini samarali shakllantirishga imkon beradi. Maktabgacha yoshdagi bolalar psixologiyasini o'rganish bo'yicha tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, 6-7 yosh bolalar uchun "Men" konsepsiyasini shakllantirishning asosiy shartlari – pedagogik metodlarning maqsadga yo'naltirilganligi, faoliyatning interaktiv va ijodiy bo'lishi hamda bolalarning individual xususiyatlarini hisobga olishdir. Bolalarning ijtimoiy muhit bilan faol aloqada bo'lishi, o'zini erkin ifodalashi va ijodiy faoliyat bilan shug'ullanishi ularning shaxsiy rivojlanishini, o'zini anglash qobiliyatini va kelajakdagi maktabga tayyorgarligini mustahkamlaydi. Natijada, "Men" konsepsiyasini shakllantirishning metodik asoslari bolalarning shaxsiy, psixologik va ijtimoiy rivojlanishini birlashtiruvchi kompleks yondashuvni talab qiladi. Pedagoglar tomonidan turli faoliyat turlarini, ijodiy va interaktiv metodlarni tizimli ravishda qo'llash bolalarning o'zini anglashi va o'z shaxsini ifodalash jarayonini samarali tashkil etishga yordam beradi. Shu tariqa, maktabgacha yoshdagi bolalarda "Men" konsepsiyasini shakllantirish ularning kelajakdagi muvaffaqiyatli ijtimoiy va akademik hayotiga asos yaratadi. Pedagogik amaliyotda "Men" konsepsiyasini rivojlantirishning samarali metodlari quyidagilarni o'z ichiga oladi: rolli o'yinlar, dramatisatsiya, hikoya tuzish, ijodiy mashg'ulotlar, musiqiy va raqs faoliyati,

shuningdek, guruhli interaktiv mashg'ulotlar. Rolli o'yinlar bolalarga turli ijtimoiy vaziyatlarni sinab ko'rish va o'zini boshqalar bilan solishtirish imkonini beradi. Masalan, "oilaviy o'yin" yoki "do'kon o'yini" orqali bola turli rollarni o'zlashtiradi va o'z xatti-harakatlarini baholashni o'rganadi.

Ijodiy mashg'ulotlar — rasm chizish, loy bilan ishlash, qo'l mehnati va musiqiy faoliyat — bolalarning his-tuyg'ularini ifodalash va shaxsiy xususiyatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ijodiy faoliyat bolalarda o'ziga bo'lgan ishonchni oshiradi, muammolarni hal qilish va mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi. Masalan, rasm orqali bola o'z his-tuyg'ularini ifodalaydi, musiqiy mashg'ulotlar esa uning emotsional holatini ijobiy tarzda mustahkamlaydi. Interaktiv metodlar bolalarni fikrlashga, o'zini anglashga va boshqalar bilan muloqot qilishga rag'batlantiradi. Pedagoglar bolaning kun davomida duch kelgan vaziyatlarini muhokama qilish orqali bolalarga o'z his-tuyg'ularini aniqlash, o'zini boshqalar bilan solishtirish va ijtimoiy tajriba orttirishga yordam beradi. Shu bilan birga, individual yondashuv bolalarning shaxsiy xususiyatlarini hisobga olish orqali ularning "Men" konsepsiyasini yanada mustahkamlaydi. Zamonaviy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, 6-7 yosh bolalar uchun shaxsiy rivojlanishning muhim omillari — ijtimoiy tajriba, ijodiy faoliyat va o'zini erkin ifodalash imkoniyatidir. Shu bilan birga, psixologik tayyorgarlik va pedagogik yondashuvlarning uyg'unligi bolaning "Men" konsepsiyasini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Tadqiqotlar, jumladan, bolaning o'zini anglash darajasi va ijtimoiy moslashuv qobiliyati o'yin va ijodiy mashg'ulotlarga bog'liqligini ko'rsatadi. Shuningdek, maktabgacha yoshdagi bolalar o'zini anglash jarayonida emotsional barqarorlikni rivojlantiradi. Ular boshqalar bilan aloqada bo'lish, do'stlik rishtalarini o'rnatish va guruh ichida o'zini tutishni o'rganadi. Bu esa "Men" konsepsiyasining ijtimoiy jihatdan to'liq shakllanishiga yordam beradi. Bolaning ijtimoiy tajribasi uning shaxsiy identifikatsiyasi, o'zini baholashi va o'ziga ishonchi bilan chambarchas bog'liqdir. Natijada, pedagogik metodlarning tizimli qo'llanilishi, turli faoliyat turlarining uyg'unligi va individual yondashuv bolalarda "Men" konsepsiyasini samarali shakllantirishga imkon beradi. Shu tariqa, 6-7 yosh

bolalarda shaxsiy rivojlanishning asosiy komponentlari — o‘zini anglash, o‘zini ifodalash, ijtimoiy tajriba va ijodiy faoliyat — bir-birini to‘ldiradi va bolalarning kelajakdagi muvaffaqiyatli akademik va ijtimoiy hayotini ta‘minlaydi.

Xulosa

Maktabgacha yoshdagi 6-7 yosh bolalarda “Men” konsepsiyasini shakllantirish bolalarning shaxsiy, psixologik va ijtimoiy rivojlanishida muhim o‘rin tutadi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, ushbu yoshdagi bolalar o‘zini anglash, o‘z xatti-harakatlarini baholash va boshqalar bilan solishtirish orqali o‘z shaxsini rivojlantiradi. “Men” konsepsiyasining shakllanishi bolaning kelajakdagi ijtimoiy va akademik muvaffaqiyatini belgilovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi.

Maqolada keltirilgan metodik yondashuvlar — o‘yin faoliyati, ijodiy mashg‘ulotlar, guruhli interaktiv mashg‘ulotlar, drammatizatsiya va dialog asosidagi faoliyatlar — bolalarning o‘zini anglash va o‘z shaxsini ifodalash qobiliyatini samarali rivojlantirishga yordam beradi. Shu bilan birga, individual yondashuv bolalarning shaxsiy xususiyatlarini hisobga olgan holda metodlarni moslashtirish imkonini beradi, bu esa “Men” konsepsiyasining to‘liq va sog‘lom shakllanishini ta‘minlaydi. Pedagogik amaliyotda ushbu metodik asoslarni tizimli qo‘llash maktabgacha ta‘lim muassasalarida bolalarning shaxsiy rivojlanishini samarali qo‘llab-quvvatlashga xizmat qiladi. Bolalar o‘yin va ijodiy faoliyat orqali ijtimoiy tajriba orttiradi, o‘zini baholash qobiliyatini rivojlantiradi, emotsional barqarorlikka ega bo‘ladi va boshqalar bilan muloqotda ijobiy tajriba oladi. Shu tariqa, “Men” konsepsiyasini shakllantirish bolalarning kelajakdagi maktab va hayotga tayyorgarligini mustahkamlaydi, ularni mustaqil, ijodiy va ijtimoiy jihatdan moslashgan shaxs sifatida rivojlantiradi. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, pedagoglar uchun bolalarda “Men” konsepsiyasini shakllantirishning metodik yondashuvlari nafaqat ilmiy, balki amaliy ahamiyatga ega. Bu metodlar bolalarning ijtimoiy va psixologik rivojlanishini qo‘llab-quvvatlashda, shaxsiy o‘zini anglash qobiliyatini mustahkamlashda va ijodiy fikrlashni rivojlantirishda samarali vosita hisoblanadi. Shu bilan birga, maktabgacha yoshdagi bolalarda “Men” konsepsiyasini rivojlantirish tizimli va maqsadli pedagogik yondashuvni talab qiladi, bu esa

bolalarning kelajakdagi muvaffaqiyatli ijtimoiy va akademik faoliyatiga asos yaratadi. Pedagoglar uchun yana bir muhim jihat — bolalarning “Men” konsepsiyasini shakllantirish jarayonida doimiy kuzatuv va tahlil qilish. Har bir bola individual rivojlanish xususiyatiga ega bo‘lgani sababli, metodlarni moslashtirish, faoliyatni diversifikatsiya qilish va ijodiy yondashuvlarni qo‘llash muhimdir. Shu tariqa, bolalar o‘zini anglash, shaxsiy tajriba orttirish va boshqalar bilan samarali muloqot qilish orqali kelajakda mustaqil, ijtimoiy jihatdan moslashgan va ijodiy shaxs sifatida shakllanadi.

Natijalar shuni ko‘rsatadiki, maktabgacha yoshdagi bolalarda “Men” konsepsiyasini shakllantirish tizimli, maqsadli va metodik yondashuvni talab qiladi. Bu esa bolalarning ijtimoiy, psixologik va akademik rivojlanishini mustahkamlashga yordam beradi, ularni kelajakdagi muvaffaqiyatli hayotga tayyorlaydi va shaxsiy imkoniyatlarini to‘liq amalga oshirishiga zamin yaratadi. Shu bilan birga, maqolada keltirilgan metodik tavsiyalar pedagoglar uchun amaliy qo‘llanma sifatida xizmat qiladi va maktabgacha ta’lim jarayonida bolalarning shaxsiy rivojlanishini samarali qo‘llab-quvvatlashga hissa qo‘shadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

- Erikson, E. H. (1963). *Childhood and Society*. New York: W. W. Norton & Company.
- Vygotskiy, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Piaget, J. (1962). *Play, Dreams and Imitation in Childhood*. New York: Norton.
- Berk, L. E. (2013). *Child Development*. Boston: Pearson Education.
- Гальперин, П. Я. (1989). *Психология развития ребенка*. Москва: Просвещение.
- Фрумкина, Е. М. (2005). *Методика развития личности в дошкольном возрасте*. Санкт-Петербург: Питер.
- Shermatova, Z. B. (2020). *Maktabgacha yosh bolalarning shaxsiy rivojlanishi metodikasi*. Toshkent: Fan va Ta’lim.
- Кабанов, В. А. (2010). *Психология детского «Я» и его развитие*. Москва: Академия.

Овчарова, Н. В. (2015). Методы формирования «Я-концепции» у детей дошкольного возраста. Санкт-Петербург: Речь.

Yusupova, N. (2018). Pedagogical approaches in early childhood education. Tashkent: Akademiya.